

Az éghajlatvédelmi kerettörvény és az önkormányzatok szerepe

Antal Z. László

2009

Tartalom

I. A helyi szintű kezdeményezések jelentősége

II. A kormány és az önkormányzatok közötti kapcsolat az Egyesült Királyságban

III. A „Klímabarát települések” eddigi tapasztalatai és az önellátásra való törekvés lehetőségei és akadályai Magyarországon

1.) A „Klímabarát települések” céljai és a megvalósíthatóság feltételei

- a) A komolyabb eredmények elérését nehezítő akadályok*
- b) A legfontosabb eredmények eddig a következők voltak*

2.) A Klímabarát Települések Szövetségének eredményei, és a munkáját nehezítő körülmények

- a) A komolyabb eredmények elérését nehezítő akadályok*
- b) A legfontosabb eredmények eddig a következők voltak*

3.) Önkormányzatok eredményei, és a munkájukat nehezítő körülmények

- a) A komolyabb eredmények elérését nehezítő akadályok*
- b) A legfontosabb eredmények eddig a következők voltak*

4.) A klímakörök eredményei, és a munkájukat nehezítő körülmények

- a) A komolyabb eredmények elérését nehezítő akadályok*
- b) A legfontosabb eredmények eddig a következők voltak*

5.) Az eddigi tapasztalatok összegzése

IV. A kerettörvény prioritásai

Konkrét javaslatok

Felhasznált források

Mellékletek

1. FELHÍVÁS: egy közös, helyi szintű éghajlatváltozási stratégia kidolgozására
2. A Tatabányai Klímakör bemutatkozása
3. A Pomázi Klímakör bemutatkozása
4. Megalakult az első magyarországi Klímabarát körzet

Az éghajlatvédelmi kerettörvény és az önkormányzatok szerepe

I. A helyi szintű kezdeményezések jelentősége

Az éghajlatváltozás a Földön élő minden ember, település és ország életét – különböző mértékben – megváltoztatja. Az egyre növekvő kockázatok csökkentése érdekében már évtizedek óta folynak a nemzetközi tárgyalások és egyre erőteljesebbek azok az erőfeszítések, amelyek a kibocsátás csökkentése, a klímatudatosság növelése és a már elkerülhetetlen rendkívüli időjárási jelenségekre való felkészülés érdekében történnek. Igen elterjedtek azok a nézetek, amelyek szerint az éghajlatváltozás egy olyan az Földet egészét érintő kérdés, amelyre elsősorban nemzetközi megállapodások keretében elfogadott intézkedésektől várhatunk érdemi választ. Ennek ellenére – a nemzetközi szintű erőfeszítések mellett – egyre több ország dolgozza ki a saját éghajlatváltozási stratégiáját és **folyamatosan nő azoknak a településeknek a száma, amelyek vezetői és lakóai úgy gondolják, hogy a Természet változásaira helyi, térségi szinten is érdemi válaszok fogalmazhatók meg.**

Az első település szintű éghajlatváltozási stratégiák már 1990-ben elkészültek (Woking. UK, Toronto, Kanada.) Jelentős változást eredményezett ezen a téren az 1992-ben Rióban tartott „Föld csúcs”, amely az ott elfogadott „Local Agenda 21” elnevezésű dokumentumban megfogalmazta a helyi szintű cselekvés fontosságát. Ezt követően fogadták el az Aalborgi Chartát (1994), amely az „Európai Fenntartható Városok Kampány” elindítója volt. (Ma már több, mint 2100 önkormányzat írta alá a Chartát.) A „Föld csúcs” hatására született meg az első olyan nemzetközi szervezet ICLEI is, amely az ott megfogalmazott gondolatok helyi szintű megvalósításáért tevékenykedő települések nemzetközi szövetsége. (Jelenleg ennek a szervezetnek már több, mint ezer tagja van.) Ehhez hasonló, a helyi szintű kezdeményezéseket segítő, azokat összefogó és támogató nemzetközi szervezet a Climate Alliance is, amelynek ma már közel 1400 település a tartozik.

Az Egyesült Államokban 2005-ben – a kiotói jegyzőkönyv hatálybalépését megelőző évben - 141 polgármester csatlakozott a „The Mayors Climate Protection Agreement”-hez, amelynek elsőszámú célja a kibocsátás csökkentése. (Ma már több mint 1000 város csatlakozott ehhez a kezdeményezéshez az Egyesült Államokban.)

Az Európai Unióban hasonló céllal alakult meg 2006-ban a Covenant of Mayors, amelynek eddig 850 város (köztük 21 főváros) a tagja. Többek között ez olvasható az szervezet e kezdeményezés indokai között, amely a többi helyi szintű kezdeményezéssel kapcsolatban is megfogalmazható: „A helyi önkormányzatoknak kulcsszerepe van a klímaváltozás hatásainak csökkentésében. Az üvegházhatású gázok több, mint fele a városokban és a városok miatt keletkezik, a népesség 80 % lakik vagy dolgozik a városokban ahol az energia 80 % -át fogyasztják el. A helyi önkormányzat a közigazgatásnak az a része, amely a legközelebb van a lakossághoz, ezért a legjobb helyzetben vannak ahhoz, hogy megértsék az ott élő emberek aggodalmait.”

A helyi szintű cselekvése való ösztönzésben és ennek erősítésében jelentős változás eredményezett a Lipcsei Charta elfogadása, amelyet az Unió tagországainak városkért felelős miniszteri írtak alá 2007-ben. A Charta holisztikus szemléltben, olyan átfogó célokat fogalmazott meg, amely az éghajlatváltozás mellett a városi élet egészét érintő kérdések megoldást is szorgalmazta. Ezt a célt szolgálja az ott elfogadott javaslat is, amely integrált városfejlesztési stratégia elkészítése szorgalmazta. Ez a munka már el is kezdődött, s sok város már ki is dolgozta a saját integrált városfejlesztési stratégiáját az Unió tagországaiban.

A nemzetközi programok mellett több országban alakult ki együttműködés az ország határain belül éghajlatváltozási programokat kidolgozó régiók és települések között. (Nottingham Declaration, UK, Klímabarát Települések Szövetsége, HU,...), amelyekről egyelőre nincsenek átfogó ismereteink. Nem ismert azoknak a településeknek a száma sem, amelyek saját maguk (néhol a szomszédos települések közösen) tesznek lépéseket a kibocsátás csökkentése, a várható természeti változásokra való felkészülés és klímatudatosság növelése érdekében.

Mindezek alapján elmondhatjuk, hogy csak az Unió tagországaiban több ezerre tehető azoknak a városoknak és falvaknak a száma, ahol a helyi vezetők és a helyi lakosság úgy gondolja, hogy a természet változásaira nekik is meg kell fogalmazniuk a saját válaszaikat.

E jelentős számú helyi kezdeményezés ellenére tudományos kutatások meglehetősen kevés figyelmet fordítottak a helyi szintű klímaprogramok vizsgálatára. Így néhány látványos eredményt elérő város és falu (pl. Woking, Melbourne, Ashton Hayes, Toronto, San Francisco...) és néhány empirikus kutatás eredményein kívül korlátozottak az ismereteink arról, hogy milyen célokat kívánnak elérni ezek a települések. hiányosak a tudományos ismereteink arról is, hogy mi az, amit már elértek, milyen társadalmi, gazdasági, politika és ökológiai feltételek segítik, illetve akadályozzák e helyi kezdeményezésekben megfogalmazott célok elérését.

A helyi szintű klímastratégiákat elemző kevésszámú tanulmány arról számol be, hogy a helyi vezetők által elfogadott és a helyi lakosság által is támogatott stratégiák célkitűzései csak részben valósulnak meg. (Bulkeley, H. and M.M. Betsill 2003; Bulkeley, H. and Kern, K. 2006. Antal Z. L., 2008, Assadourian. E. 2008.) A stratégiáknak elsősorban azokat az elemeit sikerül megvalósítani, amelyek illeszkednek az uralkodó társadalmi, gazdasági és politikai normákhoz. Ezek elsősorban a technikai újítások alkalmazása (alternatív energiaforrások, új építészeti eljárások...) illetve a közlekedési szokások változása, amelyek a fogyasztói társadalom értékeit és a fennálló érdekviszonyokat nem vagy csak kismértékben sértik.

II. A kormány és az önkormányzatok közötti kapcsolat az Egyesült Királyságban

Az Egyesült Királyságban a 2000-ben elfogadott Éghajlatváltozás Stratégia számítja az önkormányzatok részvételére. (Ez szinte magától értetődő, mert a helyi stratégiák kidolgozása több városban ezt megelőzően már megtörtént.) A 2006-ban elkészült új Éghajlatváltozás Stratégia ennél részletesebben foglalkozik az önkormányzatokkal, s érezhető, hogy szerepüket a kérdésben az eddigieknél fontosabbnak tartják. A kormány különleges szerepet szán az önkormányzatoknak és számos olyan javaslat szerepel a Stratégiában, amely az önkormányzatok megerősítést célozza. Ezek részben komoly anyagi segítséget jelentenek (pontos összegek megjelölésével), tanácsadó, felkészítő programok indítása és az erkölcsi elismerés is része az önkormányzatok tervezett megerősítésének. A 2008-ban elfogadott Klímatörvény tovább erősíti a kormány és az önkormányzatok közötti együttműködést ezen a téren.

Ma már több mint 200 önkormányzatnak van klímaprogramja az Egyesült Királyságban. Ezek közül azokat választottuk ki egy a helyi stratégiákat elemző vizsgálatba, amelyek a városi programokat támogató két nemzetközi szervezet - az ICLEI illetve a Climate Alliance - közül legalább az egyikhez, vagy mindkettőhöz csatlakoztak. Röviden összefoglaljuk a legfontosabb tanulságokat. Ebben az országban „közhangulat” része az éghajlatváltozás, amely a társadalom minden tagja és minden része számára felveti a következő kérdést: „Mit tehetek én, mit tehetünk mi a kialakult helyzetben?” Erre a kérdésre egyre többen fogalmazzák meg egyéni és közösségi szintű válaszaikat, és szinte természetesen mondható, hogy település szinten is megszülettek már a 90-es évek folyamán a helyi válaszok. Az éghajlatváltozással foglalkozó önkormányzatok száma ettől kezdve folyamatosan bővül. Most csak a városokkal foglalkozunk, de kutatási eredmények azt mutatják, hogy ma már közel 500 olyan falu található az Egyesült Királyságban, ahol érdemben foglalkoznak a

klímaváltozással, és már konkrét lépéseket is tettek. Ezek közül a legismertebb Ashton Hayes, amely 2006-ban hirdette meg programját, mely szerint Európa első széndioxidmentes falva szeretne lenni. Ez az ezerfős észak-angliai falu egy év alatt rendkívüli eredményt ért el: 20 %-kal csökkentette a CO₂ kibocsátását! Ennek az eredménynek a jelentőségét kiemeli az is, hogy ebben a faluban egy szociológiai vizsgálat keretében háztartásonként mértek fel a kibocsátás mértékét, s hasonló módszerekkel mérték az elért eredményeket is.

Ha megvizsgáljuk, hogy milyen érveket sorolnak fel a helyi szintű stratégiák készítői, amelyekkel a stratégiák elindítását indokolják, akkor jobban megismerhetjük a motivációk sokféleségét. A tényleges döntésekben fontos szerepet játszhatnak politikai szempontok, hiszen – különösen az Egyesült Királyságban –, e kérdés előtérbe állításával egyre nagyobb népszerűsége lehet szert tenni. A gazdasági szempontoknak is szerepük lehet ebben, hiszen ezek a programok mind a kormány, mind az Unió támogatására számíthatnak és megtakarításokat is eredményezhetnek. (Ezen a területen közel 800 ezer új munkahely jött létre az elmúlt években.) De szerepet játszhat az indításban a polgármester, az önkormányzat dolgozói, egy-egy befolyásos helyi szakember, a civil szervezetek tevékenysége, a városok közötti rivalizálás, és a város eddigi környezetvédő tevékenysége is. Mindenképpen említést érdemel az UKCIP (United Kingdom Climate Impact Programme) nevű szervezet is, amely több önkormányzatnak segített abban, hogy kidolgozza a saját klímastratégiáját. A klímastratégiákban felsorolt érvekből arra is következtethetünk, hogy az Egyesült Királyságban nemcsak a szakemberek, az ország vezetői és a sajtó munkatársai figyelmeztetik az embereket arra, hogy „a világ változik körülöttünk”, hanem a Természet is egyre határozottabban, és egyértelműbben jelzi, hogy veszélyes tendenciák alakultak ki. A programok megfogalmazói az ismert általános célok mellett a Természet jelzéseit emelték ki, s ettől is várták, hogy a város vezetői és lakói támogatni fogják elképzeléseiket.

A hozzáférhető adatok közül ismertetünk néhányat, amelyekből az eddigi eredményekről és városok közötti különbségekről kaphatunk képet.

Az egyes önkormányzatok közötti programok különbségére utal, az hogy milyen eltérés van az önkormányzat épületeire és az egész városra vonatkozó adatok között. Wokingban például ez a különbség jelentős: míg az önkormányzat épületeiben 77%-os csökkentést értek el, az egész városban „csak” 17 %-ot. (1990 és 2005 között.) Az önkormányzatok könnyebben érnek el eredményeket a „saját felségterületükön”, ezért szociológiai szempontból különösen értékesek azoknak a városoknak a programjai, amelyek képesek voltak a városi lakosság egészének életét befolyásoló változások megvalósítására. A hozzáférhető adatok alapján három olyan várost találtunk, amely eddig legalább 20%-os csökkentést értek el 1997 és 2005 között: Aberdeen 28%-ot, Craivagon 20%-ot és Leeds 20, 4 %-ot.

Bristolban egy évente igen magasnak számító évi 3%-os csökkentést üztek ki célul, és 2000 és 2006 között 15%-os csökkentést regisztráltak.

Néhány városban ennél kisebb csökkentésről számolnak be (van olyan város, ahol ez 10 % alatt marad), és a megvizsgált városok egy részénél már lehet tudni, hogy – hasonlóan a nemzeti programhoz – a vállalt célkitűzéseket nem tudják teljesíteni.

Ma még nem lehet tudni, hogy ezek a programok milyen eredményeket fognak elérni 2010-re, de azt már most elmondhatjuk, hogy önkormányzati szinten jó lehetőségek vannak a kibocsátás csökkentésére, amellyel az önkormányzatok hozzájárulhatnak a nemzeti és a nemzetközi célkitűzések megvalósításához.

Ezeknek a lehetőségeknek a kihasználását nehezítette, hogy az önkormányzatok helyzete jelentősen megváltozott a 70-es évektől kezdődően az Egyesült Királyságban. Az azóta alkalmazott új gazda-

ságpolitika részeként, amikor is az állami feladatok magánosítása volt az egyik fő cél, az önkormányzatok szerepköre is átalakult. S akárcsak az állami szféra, az önkormányzatok hatalmi pozíciója is meggyengült. A helyi szintű éghajlatváltozási programok eredményességét ez a változás hátrányosan érintette.

Az éghajlatváltozási stratégiák szempontjából ez azt eredményezte, hogy a meggyengült önkormányzatok eleve visszafogottabb programokat hirdetnek meg, és nehezebben vezetnek be olyan intézkedéseket, amelyek a privatizálással hatalmi helyzetbe került szervezetek érdekeit sértik. Ez az egyik magyarázata annak, hogy a megfogalmazott célok között miért szerepel olyan gyakran az, hogy „az önkormányzathoz tartozó épületekben” és annak is, hogy miért mutatható ki olykor (például Woking esetében) olyan nagy különbség az önkormányzati épületek és a város egészében elért eredmények között.

A ma már közel két évtizedes tapasztalatok alapján elmondhatjuk, hogy a kialakult helyzet megváltoztatására nem elégségesek az eddig alkalmazott eljárások. Ezért tovább kell keresnünk azokat az megoldásokat, amelyek képesek a kialakult veszélyes helyzet megváltoztatására, hogy megelőzzük azoknak a természeti erőknél a működésbe lépését, amelyek társadalmilag kezelhetetlen módon kényszerítik ki a változásokat.

Egy ilyen új megoldás lehet az Egyesült Királyságban három éve elindult Átalakuló városok (Transition Towns) elnevezésű kezdeményezés, amelynek eddig rövid története alatt rendkívüli társadalmi támogatottságot ért el. Az éghajlatváltozás mellett az energiaválság is erőteljes motivációt jelentett e mozgalom számára. A kezdeményezés vezetői és a hozzájuk csatlakozó emberek közösen egy olyan jövőképet dolgoztak ki, ahol a közösségek képesek megbirkózni az éghajlatváltozás kihívásaival, az üzemanyagárak várható drasztikus növekedésével és ahol újból harmonikus, a természet értékeire figyelő közösségi élet bontakozik ki. Az Átalakuló városok egy klasszikus „alulról” indult mozgalom, ahol az egy településen élő, a kialakult helyzet kockázatait felismerő emberek olyan közösségek kialakítását tűzték ki célul, amelyek képesek rugalmasan alkalmazkodni a Természet és a Társadalom várható változásaihoz.

A program eddig rövid története alatt igen komoly eredményeket ért el. Az Egyesült Királyságban már közel 70 városban alakultak ilyen csoportok és több mint 20 helyen alakultak már meg Átalakuló városok külföldön is. A mozgalom alapítójának ebben az évben jelent meg a kezdeményezést részletesen bemutató kézikönyve, (Rob Hopkins, 2008) amely hozzájárulhat ahhoz, hogy további településeken alakuljanak ilyen közösségek és keressék meg maguk a saját településük számára a legjobb megoldást az éghajlatváltozásra és az energiaválságra. Az új elképzelések már egy formálódó „új világ” céljait fogalmazzák meg, ahol a helyi szint jelentősége felértékelődik az emberek és az egész helyi közösség életében. Mindehhez kapcsolódik egy új értékrend is, ahol a „belső átalakulás” és maga a közösség léte és ereje is mint fontos érték jelenik meg.

Az elemzésből arra is következtethetünk, hogy az Egyesült Királyságban, amelyet sajátos földrajzi helyzete miatt jobban fenyeget az éghajlatváltozás várható hatásai – vagy legalábbis az ott élő emberek ezt így gondolják –, ahol a húsz éve megnyilvánuló magas szintű politikai érdeklődés e kérdés iránt, és a sajtó folyamatos és részletes tájékoztatása a kialakult helyzetről egyaránt szerepet játszott és játszik abban, hogy a klímatudatosság magas szintet ért el, és hogy sok településen dolgoztak ki helyi éghajlatváltozási stratégiát. A stratégiák tényleges eredményeinek értékeléséhez azonban alaposabb kutatásokra lenne szükség. A 2008-ban, a törvény elfogadást követően megalakult Committee on Climate Change testület által indított kutatások egyik kutatási témája a helyi gazdaság és földhasználat vizsgálata. (Ezen belül a föld és vízhasználat kapcsolata, a fenntartható élelmiszer ellátás lehetőségei, gazdaság és szociális ellátás kapcsolata környezettel.) Ez is arra utal, hogy a helyi szintet mind a megelőzés mind az alkalmazkodás szempontjából továbbra is fontosnak tekintik.

III. A „Klímabarát települések” eddigi tapasztalatai és az önellátásra való törekvés lehetőségei és akadályai Magyarországon

Az MTA Szociológiai Kutatóintézet a hazai és a nemzetközi éghajlatváltozással foglalkozó programok tanulmányozása és ezek eredményeinek megismerése után, a nemzetközi – s azok közül elsősorban a brit – helyi szintű tapasztalok felhasználásával és a hazai önellátásra is képes települések és kistérségek történetének és életének ismeretében, kezdeményezte ezt a programot. A nemzetközi és nemzeti eredmények kudarcai, a helyi szinten elért külföldi eredmények és a hazai társadalmi tapasztalok alapján a „Klímabarát települések” elképzelés azon a hipotézisen alapult, hogy az önkormányzatokkal és a települések lakóival együttműködve Magyarországon érdemi eredményeket lehet elérni.

1.) A „Klímabarát települések” céljai és a megvalósíthatóság feltételei

A Klímabarát települések vezetői megismerve a kialakult helyzet súlyosságát és a települést életét veszélyeztető következményeit, ezt a kérdést kiemelt fontosságú kérdésként kezelik. (Erre számos külföldi példa van. Több polgármester számára ezt volt a legfontosabb kérdés, s képesek is voltak komoly eredmények elérésére.)

- A települések lakói számára sikerül úgy megfogalmazni az éghajlatváltozással kapcsolatos ma már egyre jobban ismert, de részben elhallgatott kockázatokat és lehetőségeket, hogy a gyors változások ne megrémítsék, hanem cselekvésre ösztönözzék őket. Bízunk abban, hogy minden településen lesznek olyan emberek, akik részt vesznek a helyi szintű megoldási lehetőségek kidolgozásában, s ezt követően pedig ezek megvalósításban.
- A program „mintaprogramok” kidolgozásának a szándékával indult a három különböző méretű településen. Éppen ezért már az induláskor abból indultunk ki, hogy nem külső forrásokra építünk, hanem arra, hogy az egyes településeken az energiafelhasználásra (ill. egyéb, az éghajlatváltozáshoz hozzájáruló tevékenységekre) fordított összegek megtakarításaiból lehet majd finanszírozni a klímaprogramok megvalósítását. (Ez azért fontos feltétel, mert elképzelhetetlen, hogy minden település képes legyen külső források beszerzésére. Klímaprogramra pedig előbb-utóbb minden településnek szüksége lesz.)
- Az indulás idején – amikor még csak három település vett részt a programban – bízunk abban, hogy az Intézet képes a stratégia kidolgozása és elfogadása után a kitűzött célok megvalósításában is részt venni. (Egy új szellemiségű stratégia megvalósításánál számos váratlan helyzet adódhat és sok olyan kérdés merülhet fel, amelyek az Intézet szakmai támogatásával könnyebben megoldhatók.)
- S végül feltételeztük azt is, hogy Magyarországon is megtörténik az, az áttörés, amely számos országban már megtörtént, s az éghajlatváltozás a társadalom több szintjén – de elsősorban a kormányzat szintjén - az érdeklődés középpontjába kerül. (Ez jelentősen segítette volna a helyi szintű programok eredményességét.) 2007-ben erre megvolt az esély, hiszen számos olyan esemény történt, amely az éghajlatváltozásnak minden korábbinál nagyobb jelentőséget adott Magyarországon is. A következő két évben azonban elmaradt a folytatás. Az idejű különlegesen csapadékhiányos tavaszi hónapok, az UV riasztások magas száma, az éghajlatváltozás iránt 2009-ben megnőtt nemzetközi érdeklődés se eredményezett áttörést ezen a téren.

a) A komolyabb eredmények elérését nehezítő akadályok

- Az Intézet munkatársai elméleti szakemberek, s ezért a kidolgozott és elfogadott stratégiák megvalósításhoz a szükségesnél kevesebb segítséget tudtak nyújtani. Ebben szerepet játszott az is, hogy a településeknek a stratégia elfogadása után úgy gondolták, hogy az Intézet támogatására már csak korlátozottabb mértékben van szükségük és nem, vagy más feltételekkel kötöttek szerződést az Intézettel.
- A három mintatelepüléssel az együttműködés lazábbá vált azért is, mert a klímabarát települések száma még a mintaprogramok első eredményei előtt kibővült. (Ezt a későbbiek során így is képzeltük el, hiszen a cél itt is az önállóság növelése, de ezt az önkormányzatok igényei, és a program miatt kialakult érdeklődés a vártnál előbbre hozta.)
- Nem sikerül az Intézeti létszám bővítése. (A legtöbb önkormányzat költségvetési hiánnyal küzd, a gazdasági válság körülményei között kormányzati segítséget se tudtunk szerezni, a beadott pályázatunkat elutasították és újak megírására nem volt módunk.) Ezért változatlan létszámmal az újonnan csatlakozó településeknek már nem tudtunk hasonló segítséget nyújtani, mint első három településnek. Ennek ellenére az új települések érdeklődését nem hártottuk el, mivel az elméleti háttér és a már kidolgozott stratégiák ismeretében már minden település önállóan (az Intézet mérsékeltebb támogatásával) is el tudja kezdeni ezt a munkát. Az Intézet – lehetőségeihez mérten – folyamatosan segíti az újonnan csatlakozó településeket is.
- A települések megnövekedett száma miatt ritkábban jutott idő a személyes kapcsolattartásra. Az internet és a telefon tette lehetővé, hogy ennek ellenére rendszeres volt a kapcsolat a helyi programokat vezető koordinátorokkal és a klímakörök vezetőivel. A személyes kapcsolatok erősítése és a települések közötti közvetlen kapcsolatok kialakítása érdekében szerveztük meg – 2009 márciusa óta havi rendszerességgel – a koordinátori találkozókat, melyek lehetőséget teremtenek minden érdeklődő település képviselői számára a közös gondok és megoldási lehetőségek megbeszélésére.
- Külső források bevonásának hiányában (a Brit Nagykövetség támogatásán kívül) nem tudtuk a helyi programok megvalósításához anyagi támogatást nyújtani. A klímaalap pedig, még nem kezdte el működését.
- A csatlakozó települések száma az elmúlt hónapokban nem bővült. Erre most nem is törekedtünk, mivel a már együttműködő településeken folyó munkát szeretnénk az eddigieknél intenzívebbé tenni, s az eddigi tapasztalatok elemzése után fogalmazzuk majd meg az új célokat. Az új célok elfogadása után már tudatosan olyan településeket keresünk majd fel, akikkel az új célok megvalósításában is jó eséllyel együtt tudunk működni.
- Az érdemi eredmények elérését véleményünk szerint elsősorban az akadályozta, hogy nem sikerült elég egyértelműen elmondanunk a települések vezetőinek és lakóinak, hogy milyen „súlyos a betegség”, s hogy a „gyógyulás” érdekében az éghajlatváltozással sokkal komolyabban kell foglalkozni. (Ezt nehezítette a korábban említett országos szinten történő „áttörés” hiánya is.)

b) A legfontosabb eredmények eddig a következők voltak

- Ma már közel harminc településsel alakult ki szorosabb-lazább kapcsolatunk. A 2006-os év sikertelenségei után – amikor közel egy éves próbálkozás után csak az év végén sikerült három települést megnyerni az együttműködésre – ezt jó eredménynek tekinthetjük.
- Sikerült jó kapcsolatot kialakítani azokkal az emberekkel, akik a helyi programok vezetői lettek. Közöttük számos kiváló szakember van. Elsősorban nekik köszönhető, hogy nemcsak a stratégiák készültek el, hanem elkezdődött ezek gyakorlati megvalósítása is.
- Sikerült megnyerni a polgármesterek és a képviselőtestületek támogatását.
- Az Intézet által indított és támogatott program a hazai klímaprogramok egyik ismert programjává vált.

- Megjelent a „Klímabarát települések – elmélet és gyakorlat” című kötet, amelyben az elméleti háttér mellett az elképzelések gyakorlati megvalósítási lehetőségét is bemutattuk.
- A hazai tudományos élet tekintélyes képviselői támogatják a programot, amelynek egyik fontos jele például a klímakötet és a „Klímabarát hírlevél” számára küldött írások, s az is hogy Láng István alapító tagja a Klímabarát Települések Szövetségének.
- Az éghajlatváltozással kapcsolatos hazai és a nemzetközi eredmények folyamatos nyomon követése és az új hírek eljuttatása a Klímabarát településekhez is egy nagyon fontos feladatunk. Az Oxfordban működő hasonló céllal létrehozott UKCIP nevű szervezet vezetőivel személyes kapcsolat alakult ki. Az ottani eredmények így rövid időn belül eljuthatnak az Intézetbe és segítségünkkel a Klímabarát településekhez is.
- Az Intézetben dolgoztuk ki a Klímaalap Alapítványt, amelynek egyik célja a helyi programok anyagi támogatása. (Erre már a forrásokra vonatkozó feltételezésünk kudarca után került sor.) Ennek első lépéseként a Brit Nagykövetség 100-100 ezer forinttal támogatott öt települést.
- Az Intézet munkatársa (Antal Z. László) részt vesz a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Tanácsa, Klíma - Energia munkacsoportjában, ahol a helyi szint jelentőségét képviseli.
- Az Intézetben dolgoztuk ki a „Klímabarát felhívást”, amelyhez eddig 20 önkormányzat csatlakozott. A Felhívás végső célja, hogy a kibocsátás szintjét a természetes nyelők szintjére csökkentjük. (A Felhívás a 1. sz. mellékletben olvasható.)
- A program egyik sikerének tekinthető az is, hogy a Köztársaság Elnöke és a Környezetvédelmi Miniszter is személyesen kívánt tájékozódni a program eddig eredményeiről.
- Az Intézet munkatársainak kezdeményezésre került be a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia szövegébe az, hogy a célok megvalósításában a helyi szintnek is komoly jelentősége van, és a klímabarát programnak is köszönhető, hogy ma Magyarországon már a települési önkormányzatok az éghajlatváltozási programok fontos és megkerülhetetlen szereplőivé váltak.

2.) A Klímabarát Települések Szövetségének eredményei, és a munkáját nehezítő körülmények

A Klímabarát települések program egy tudományos kutatásként indult, amely arra a kérdésre kereste a választ, hogy lehetséges-e Magyarországon az adott gazdasági, politikai és társadalmi feltételek között hatékony helyi szintű klímaprogramokat kidolgozni és megvalósítani. Ebből a szempontból különösen előnyös volt, hogy három különböző méretű településsel együttműködve kezdhettük el ezt a munkát 2007-ben. Ez évben azonban, Magyarországon rendkívüli módon megnőtt az érdeklődés az éghajlatváltozás iránt. Ennek egyik következményeként a „klímabarát települések” programja – még az érdemi eredmények elérése előtt – egy országosan ismert programmá vált. A megváltozott körülmények miatt a tudományos kutatás egy „mozgalommá” bővült. Ez a változás indokolta a Klímabarát Települések Szövetségének megalakítását.

a) A komolyabb eredmények elérését nehezítő akadályok

- Az új egyesület bejegyzése nagyon lassan és nehézkesen történik. E késlekedés miatt az egyesület tagjai nem tudták a tagdíjat befizetni, s ez az egyesület működését megnehezítette. (Az elmúlt években – feltételezhetően a számos visszaélés miatt is – megnehezedett az új egyesületek bejegyzése.)
- A jogi, pénzügyi és szervezési nehézségek mellett különösen nehéz az éghajlatváltozással komolyan foglalkozó szakemberek megnyerése és bevonása munkába.
- Nem alakult ki elég erős és tartós kapcsolat a többi hasonló célokat követő civil szervezettel.

b) A legfontosabb eredmények eddig a következők voltak:

- A Szövetség aránylag rövid idő alatt egy országosan ismert civil szervté vált.
- 2007-ben Hosszúhetényen, 2008-ban pedig Budapesten a Brit Nagykövetségen szerveztük meg a Szövetség éves konferenciáját. Mind a két konferencia nagy érdeklődést váltott ki és jelentősen növelte a Szövetség ismertségét. 2009-ban a harmadik konferencia Tatabányán lesz.
- 2008-ban elindult a Szövetség honlapja, melynek köszönhetően, azóta minden érdeklődő tájékozódhat a Klímabarát településeken folyó munkáról. (www.klimabarat.hu)
- 2009 áprilisában megjelentettük a Klímabarát Hírlevelet, amelyet terveink szerint a jövő évben minden hónapban eljuttatunk a Klímabarát településeknek, a klímaköröknek és minden, a program iránt érdeklődő embernek.
- A Klímabarát Települések Szövetségét számos hazai konferenciára meghívják, továbbá nemzetközi kapcsolatok kialakítására is lehetőséget teremtő konferenciákon is – a REC felkérésére – részt vettünk már.
- A Szövetség a hazai éghajlatváltozással foglalkozó civil szervezetekkel közösen felemelte szavát a CO₂ kvóták értékesítéséből származó bevételek befagyasztása ellen.
- A Klímabarát települések között, ha lassan is, de kialakul az együttműködés.
- A Szövetség munkája iránt külföldön is van érdeklődés, így lehetséges, hogy a jövőben határon túli településekkel is bővül a Szövetség.

3.) Önkormányzatok eredményei, és a munkájukat nehezítő körülmények

A program alapvető kiindulópontja az volt és továbbra is az, hogy az önkormányzatok – a helyi lakosokkal együttműködve – lehetnek azok a partnerek, akikkel Magyarországon az éghajlatváltozás terén érdemi eredményeket lehet elérni. A meglévő lehetőségek kihasználását azonban számos „külső” feltétel és „belső” körülmény nagymértékben megnehezíti.

a) *A komolyabb eredmények elérését nehezítő akadályok*

- A legutóbbi választások eredményei következtében a kormány és az önkormányzatok többsége között nincs jó viszony. Ez eleve nehéz helyzetet teremt a helyi szintű programok számára.
- Az önkormányzati feladatokat számos önkormányzat nem tudja finanszírozni. Ezért a legtöbb önkormányzat eladósodott. Ez a helyzet megnehezíti a klímaprogramok támogatását, még akkor is, ha a javaslatok egy része a hosszabb távon a kiadások csökkentését eredményezné. Az energiatakarékos beruházásokhoz szükséges induló összeg előteremtése is gondot okoz sok önkormányzat részére. (Néhány bank már kidolgozott olyan támogatási rendszert – az ún. ESCO-konstrukció valamely változatát – amely erre megoldást kínálhat.)
- Az önkormányzatok vállalták a klímabarát program kidolgozását és annak végrehajtását, de a szűkös lehetőségeik közepette a megvalósítás nehezen illeszthető be az önkormányzat mindennapi életébe. A megvalósítás terhe így sok helyen a klímakörökre hárul. Ez néhány településen feszültséghez vezetett az önkormányzat és a kör között.
- **A legsúlyosabbaknak eddig a jogi akadályok bizonyultak. Sok olyan jogszabály hatályos jelenleg, amely a klímabarát működést hátráltatja. Amíg ezen a helyzeten nem tudunk változtatni, nagyon nehéz érdemi eredményeket elérni.**

b) *A legfontosabb eredmények eddig a következők voltak:*

- Fontos eredménynek tartjuk, hogy az országra jellemző politikai megosztottság ellenére a Klímabarát települések „sokszínűek”.
- Szintén fontos eredmény, hogy a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia egységes parlamenti elfogadásához hasonlóan, a különböző pártokhoz és szervezetekhez tartozó képviselők, hovatartozá-

suktól részben függetlenül – bár nem ellenszavazat nélkül – támogatták a klímaprogramokat. (Ebben szerepet játszott az is, hogy az MTA Szociológia Kutatóintézet készítette el a stratégiákat.)

- Az önkormányzatok – szűkös lehetőségeik ellenére – anyagilag is támogatják az éghajlatváltozással kapcsolatos programok megvalósítását.
- A szövetség legnagyobb településén, Tatabányán, 2008. óta Oláh Andrást, mint klímareferenst alkalmazza az önkormányzat. Személyében ő az első önkormányzati klímareferens az országban.
- Az önkormányzatok vezetői személyes jelenlétükkel is támogatják az egyes programokat. Meglátogatják a klímakörök üléseit, számos helyi és országos rendezvényen tartanak a program melletti elkötelezettségüket kifejező beszédeket, előadásokat.
- A tatabányai önkormányzatnak a hőség, ill. a magas ultraviola sugárzás elleni terve első helyezést ért el az uniós „Klímaváltozás és az Egészségvédelem” elnevezésű – települések közötti – verseny „alkalmazkodás” kategóriájában.
- Tatabánya ezen kívül nemzetközi szinten ápolja a klímakapcsolatokat. A város tagja az ICLEI nevű szervezetnek. 2009-ben Tatabánya külön meghívást kapott az ICLEI edmontoni világkonferenciájára és a város polgármesterét, Bencsik Jánost, meghívták a koppenhágai „Klímacsúcs”-ra is. Több külföldi vendég is meglátogatta már a várost a klímaprogramja miatt (Alaska állam képviselője, April H. Foley, Amerikai Nagykövetség, Németország képviselője, Szabadka város képviselője, stb.).
- Mind az öt, a Szövetség megalakítását elhatározó, településen számos olyan rendezvény volt már, amelyet az önkormányzat is támogatott.
- Pomáz az első olyan önkormányzat, amely egy képviselőtestületi ülésre egy meteorológust hívott meg (Haszpra László), aki az éghajlatváltozásról tájékoztatta a képviselőket.
- Hosszúhetényben újra megnyílt a helyi piac.
- Megvalósulhat a Tatabányai Kistérségben az önkéntes alapon működő szén-dioxid semlegesítő rendszer létrehozása. A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Fejlesztési Igazgatóságától, a Környezet és Energia Operatív Program keretében 10.503.200 Ft támogatást kapott az a pályázat, amelyet Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata az EMAK Intézettel konzorciumban nyújtott be "Önkéntes alapon működő széndioxid-semlegesítő rendszer létrehozása a Tatabányai Kistérségben" címmel.
- Pilis és Albertirsa vezetésével megalakult az első klímabarát kistérség.

4.) A klímakörök eredményei, és a munkájukat nehezítő körülmények

A Klímabarát településeken folyó munka jelentős részét a klímakörökben dolgozó emberek társadalmi munkában végzik. Kivéve azokat az önkormányzatokat, ahol a koordinátor az önkormányzatnál dolgozik. (Tatabánya, 2009 tavasza óta Pomáz és Budapest XII. kerület.) Ők azok, akik igazán átérzik, hogy milyen fontos kérdésről van szó, s lehetőségeikhez képest megteszik, amit tudnak. Az ő munkájuk nélkül alig történt volna valami az egyes településeken. A településeken jelentős különbségek voltak a klímakörök munkájában és munkájuk eredményességében. Bemutatunk néhány fontosabb eredményt, a kudarcokat és végül a kudarcok okait. (Ezek a részek elsősorban a Szövetség megalakítását elhatározó öt településre vonatkoznak.)

a) A komolyabb eredmények elérését nehezítő akadályok

- A körökbe eljövő emberek egy része gyorsabb és komolyabb lépések elérése számított, s amikor azt látták, hogy elképzeléseik, javaslataik nem, csak részben vagy csak nagy késéssel valósulnak meg, nem vettek részt tovább a kör munkájában.

- Nem sikerült a körök létszámának bővítése. Egy határ után már nem lehetett további embereket bevonni a kör munkájába.
- Konfliktusok alakultak ki a kör és az önkormányzat között a klímaprogramba nem illeszkedő önkormányzati döntések miatt. Emiatt is többen elhagyták a kört.
- A helyi civil szervezetekkel még nem alakult ki olyan szoros kapcsolat, amely a további munkát elősegíthetné. (A helyi kapcsolatok kiépítése egy fontos része a programnak)
- A körök vezetői nem kaptak elég segítséget egy új szervezet kiépítéséhez és vezetéséhez.
- Az önkormányzatok támogatása eltérő mértékű, de mindenhol a várnál kevesebb támogatás jutott a klímaprogramok megvalósításra.
- A körök vezetői – különböző okokból – nem tudták hasonló erőfeszítéssel végezni ezt a munkát. (Családi okok, munkahelyi terhek növekedése, stb.)
- Belső konfliktusok nehezítették a kör munkáját.
- Egy új szervezetnek figyelembe kell venni a helyi hatalmi erőviszonyokat, és ezek ismeretében kell megtalálni a cselekvés lehetőségeit. Ezek jelenleg szűkre szabott teret engednek csak az érdemi lépéseknek.

b) A legfontosabb eredmények eddig a következők voltak:

- A legfontosabb eredménynek azt tartjuk, hogy a településeken olyan koordinátorok kezdtek el a munkát, akik azon kívül, hogy fontosnak tartották azt, hogy az éghajlatváltozással helyi szinten is foglalkozzunk, jó kapcsolatodban voltak a települések vezetőivel és képesek voltak a körök vezetésére is. A koordinátorok tartották a kapcsolatot az Akadémia munkatársaival is. Kulcsszerepet játszottak abban, hogy az eddig eredményeket elértük.
- A klímakörök léte és működése. A programindító előadás/filmvetítés után minden településen megalakultak a körök. Létszámuk változó az 50-60 fő (Pilis) rendkívülinek számít. A körök munkájában általában 10-15 ember vesz részt különböző rendszerességgel. A kör tagjai részt vettek a stratégia kidolgozásban, és a rendezvények előkészítésben, lebonyolításában. Mindezt legtöbbször a szabadidejük terhére végezték, társadalmi munkában. A körök a legtöbb esetben emlékeztetőt készítenek az összejöveteleikről, amelyek mások számára is hozzáférhetőek. Így az érdeklődők pontosabb képet kaphatnak a körök tevékenységéről. A körök kialakították azokat a kereteket, amelyek között működésüket szabályozzák. Tatabányán egy új egyesületet alakítottak (az igen komoly bírósági bejegyzési akadályokat leküzdve), Pomázon egy már működő környezetvédelmi egyesülethez csatlakozott a kör, míg Pilisen nem kívánnak egy új szervezetet alakítani.
- Nagymértékben segítette a tatabányai program megvalósítását Oláh András, mint önkormányzati klímareferens alkalmazása. Így Botos Barbara mellett, aki a helyi koordinátori feladatokat látja el, már ketten is részt vesznek a klímaprogramokban a polgármesteri hivatal részéről. A kör vezetője pedig Horváth Csongor lett, így itt már három felkészült szakember vett részt a helyi programok vezetésben. Ennek eredményeként az eddig eltelt rövid idő alatt itt sikerült a legtöbb eredményt elérni. A kör munkáját bemutatató írás az 2. sz. mellékletben olvasható.
- A pomázi klímakör tagjai szintén intenzív munkát folytatnak, amelyről a 3. sz. mellékletben olvasható egy ismertető.
- Pilisen heti rendszerességgel találkoznak a kör tagjai. Számos eredményük közül a legnagyobb figyelmet az első Klímabarát körzet megalakítása kapta. Erre a rendkívüli eseményre Jane Goodall, ENSZ nagykövet is eljött, és beszédet is mondott. Minderről a 4. sz. mellékletben található egy tudósítás.

- Sokat tett a klímaprogram, hogy a település lakói körében az éghajlatváltozással kapcsolatos kérdések ismertté váljanak. (Sajtó kapcsolatok kiépítése, plakátok, iskolai, a környezetvédelmi napokhoz kapcsolódó rendezvények, stb.)
- A kör tagjai a világháló kínálta előnyök hatékony kihasználásával kapcsolatot alakítottak ki egymás között. Ez lehetőséget adott arra is, hogy a legújabb hírek, információk is eljussanak a kör tagjaihoz. Így a kör tagjai ma már az átlagosnál tájékozottabbak az éghajlatváltozással kapcsolatos kérdésekben. Ezt segítette a honlapok elindítása is.
- Olyan új helyi csoportok, civil szerveződések jöttek létre, amelyek képesek az önkormányzattal való szoros együttműködésre.

5.) Az eddigi tapasztalatok összegzése

Bár a program elindításakor nyilvánvaló volt, hogy egy klímaprogram megvalósítása csak egy hosszú folyamat eredményként képzelhető el, de azt feltételeztük, hogy a „betegség” súlyosságának megismerése után az egyes települések gyorsabban és intenzívebben kezdik el a lehetséges gyógy módok keresését. **A Természet gyors ütemű változásaihoz még nem tudunk hasonló gyorsasággal alkalmazkodni. A helyi társadalom rugalmasságát a fogyasztói társadalomban kialakult és dominánssá vált társadalmi normák mellett gazdasági és jogi szabályok is akadályozzák, amelyek miatt a megoldás megtalálásához a vártnál nagyobb erőfeszítésre van szükség.**

Bízunk abban, hogy Magyarországon egyre több olyan település lesz, amely felismeri az éghajlatváltozás jelentőségét, és az Intézettel együttműködve (vagy az Intézettől függetlenül) keresni fogja a társadalmi gyógyulás lehetőségeit. Ennek részei lehetnek, például a Felhívás célkitűzéseinek megvalósítása (azaz a kibocsátás szintjének erőteljes csökkentése), a helyi pénz bevezetése, a helyi élelmiszer-, víz- és energiaellátás önállóságának növelése és a holisztikus szemléletmód kialakítása is.

A „Klímabarát települések” program hosszú távú célja az, hogy kialakuljon egy új, klímatudatos értékrend, és egy erre alapuló olyan társadalmi forma, amely képes arra, hogy a természet törvényeit betartva a társadalom fennmaradását hosszútávon lehetővé tegye.

Mindezt elősegítheti a Törvény is, ha a települések vezetőit arra ösztönzi, hogy minél több helyen az ökológiai kérdések előtérbe kerüljenek.

IV. A kerettörvény prioritásai

A törvény előkészítése során alapvető fontosságú, hogy az éghajlatváltozás várható következményeit a jelenleg rendelkezésre álló információk ismeretében mérlegeljük. Egy ilyen tudományosan megalapozott előrejelzés ugyanis alapvetően meghatározza, hogy melyek legyenek a Törvényben megfogalmazott legfontosabb célkitűzések. Véleményem szerint ma már mások a prioritások, mit ahogy az a koncepcióban megjelenik.

2008 nyarán 13 tudományos akadémia vezetői (G8 és további öt legnagyobb kibocsátó ország akadémiai) fogalmazták meg állásfoglalásukat a G8-hoz tartozó és a meghívott országok vezetőnek találkozója előtt, hogy felhívják a figyelmüket a helyzet súlyosságára. A dokumentum egy nagyon erős figyelmeztetésnek tekinthető, amely nyilvánosságra hozatalával nemcsak a politikai vezetőknek, hanem minden érintett embernek, közösségnek, szervezetnek és országnak szól. A Felhívásban, amelynek már a címe is – „Alkalmazkodás a klímaváltozáshoz...” - egy állásfoglalásként értelmezhető, többek között ez olvasható: „...A legsérülékenyebb területek a vízkészletek, az élelmiszer-ellátás, az egészség, a tengerparti települések és néhány ökoszisztéma (különösen a sarkvidékeken, a tundra övben, a magas hegységekben és korallzátonyokon). A legérzékenyebb területek valószínűleg az arktikus térség, Afrika, a kis szigetek és Ázsia sűrűn lakott deltatorkolatai.

A szén-dioxid-koncentráció emelkedésével ezek a hatások egyre súlyosabbakká és kiterjedtebbekké válnak mind földrajzi, mind ágazati értelemben. Az éghajlat stabilizálásához a kibocsátásokat fokozatosan a természetes nyelők nettó kapacitásának szintjéig kellene lecsökkenteni, ami kevesebb, mint fele a mai kibocsátásnak. Haladéktalan nagyléptékű kibocsátás-mérséklésre van tehát szükség....” (Megjelent a Magyar Tudomány 2008/9 számában és a Klímabarát települések (2008) című kötetben.

Ha figyelembe vesszük, hogy természetes nyelők szintjét az ezzel foglalkozó szakemberek 2-2,5 t/fő/év-re becsülik, s ehhez képest az iparilag fejlett nyugat-európai országokban 10 t fölötti ez az érték, az Egyesült Államokban pedig 20 t fölötti, (Magyarországon kb. 6 t), akkor beláthatjuk, hogy milyen radikális lépésekre lenne szükség. A megfogalmazott – a szinte magától értetődő, könnyen belátható és egyértelmű – cél eléréséhez. Ha figyelembe vesszük azt is, hogy a Kiotói Jegyzőkönyv aláírása óta a kibocsátás szintje tovább növekedett, az erdők irtása tovább folyik, a Föld népessége tovább növekszik és a gazdasági növekedés továbbra is a legfontosabb célnak számít (s e felsorolás még tovább folytatható lenne), akkor még jobban érthetővé válik, hogy miért az alkalmazkodás kerül egy olyan állásfoglalás címébe, amelyre eddig nem volt példa az akadémiák közötti együttműködések történetében.

Szociológia szempontból két további szemponttal egészíthető ki az e magas szintű, s feltételezhetően közvetlen politikai befolyásoktól mentes figyelmeztetéshez:

- Az éghajlatváltozás elleni küzdelemben a jelenlegi társadalmi, gazdasági és politikai feltételek nem segítik a szakmailag megalapozott és a társadalmak biztonsága szempontjából szükségesnek tartott lépések megtételét.
- Az éghajlatváltozás elleni küzdelem eddigi történetének ismeretében elmondhatjuk azt is, hogy az erőviszonyok nem kedvezőek a kívánt célok eléréséhez, s egyelőre nem láthatóak azok a változások, amelyek az erőviszonyokban érdemei változásokat eredményezhetnének.

Mindennek ismeretében **nem kellőképpen megalapozottak azok az elképzelések, amelyek a kibocsátás csökkentéstől várják a megoldást, s ezt helyezik előtérbe, mint ahogy ezt a koncepció is teszi.** Nem kellőképpen megalapozottak azok időtávok sem, amelyek 2020-ra vagy 2050-re fogalmazzanak meg célkitűzéseket. „A jelenlegi ígérető politikusok NÉHÁNY ÉVTIZED MÚLVA (A „század közepe” helyett javasolt időtáv.) valószínűleg már nem lesznek döntési pozícióban, így nem vonhatók majd kérdőre a történetekért, vagy az elmulasztott lehetőségekért, de a társadalom a maga rétegzettségével megmarad és élvezi vagy elszenvedti a következő évtizedek intézkedéseinek utóhatásait.

Ezért különösen indokolt, hogy azok, akik jól ismerik a kialakult helyzetet, s annak várható következményeit, a maguk területén tegyenek meg mindent a klímatudatosság növelése, a az üvegházhatású gázok és az energiafelhasználás csökkentése és a biztonság növelése érdekében.” (Láng István, 2008, 35.o) Az eddig eredményeket és a jelenlegi feltételeket figyelembe véve folyamatosan nő annak az esélye, hogy a „rendkívüli időjárási események” bekövetkezésének gyakoriságára kell számítanunk. Mindezek alapján a koncepcióban indokolt, hogy – az elővigyázatosság elvére támaszkodva a „felkészülést” legyen az elsőszámú prioritás. Ezt támasztja alá az is, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2007 áprilisában napirendre tűzte azt a fenyegetést, amelyet az éghajlatváltozás halmozódó hatásai okozhatnak, különös tekintettel a környezeti, társadalmi és gazdasági következményekre, és ezek jelentőségére a béke és a biztonság szempontjából.

Ha ez a javaslat elfogadható, akkor a koncepcióban több változtatásra is szükség van. A legfontosabb az, hogy szűkös emberi és anyagi erőforrásokat figyelembe véve mire fordítsunk nagyobb figyelmet. A klímatudatosság növelése (amibe elsősorban a lakosság és a társadalom minden szereplőjének tájékoztatása és felkészítése is beletartozik) és az alkalmazkodás is fontosabb feladattá válik, mint a kibocsátás csökkentése. **Fontos változás ebben az esetben az is, hogy a jelenlegi „ága-**

zatai” megközelítés helyett a „területi” elv kerülne előtérbe, hiszen a „rendkívüli időjárási események” elsősorban helyi, térségi, regionális szinten jelentkeznek, s ott lehet ezekre a legjobban felkészülni. Az akadémiák állásfoglalás is ezt a dimenziót emeli ki: „Az emberiség története folyamán alkalmazkodott a környezetéhez. Csakhogy a klímaváltozás jelenlegi üteme és nagyságrendje mellett nem bízhatunk e spontán mechanizmusokban. Válaszadásunkban lépésváltásra van szükség, amit globális, regionális és helyi szintű akciókkal érhetünk el. A helyi szintek vezetőit érdekeltté kell tenni a hatások vizsgálatában és a megoldások körvonalazásában.” (Alkalmazkodás..., 2008)

Az éghajlatváltozás egyik várható következményei a nagy ellátó rendszereket is sérülékennyé teszik. Ezért a helyi vezetőket segíteni kell abban is, hogy ilyen esetekben hogyan biztosítható a lakosság alapvető szükségleteinek (víz, élelem, lakás) kielégítése. Mindez szintén a helyi szint kiemelt fontosságát támasztja alá, amelyre a koncepcióban ezért nagyobb figyelmet kellene fordítani.

Mindezek alapján azt javaslom, hogy a már a Törvény előkészítésének folyamatába az önkormányzati szövetségeket és azokat az önkormányzati vezetőket, akinek segíteni tudják ezt a munkát.

Az éghajlatváltozás egy olyan új helyzetet teremt számunkra, amelyet – az eddigi tapasztalatok alapján – nem elégséges az eddig alkalmazott módszerek használata. A koncepcióban fel lehetne vetni, hogy társadalmi együttműködés új formáira is szükség van, hiszen érdemi eredmények elérésére akkor van esélyünk, ha társadalom minél több szereplőjét be tudjuk vonni az éghajlatváltozás elleni küzdelembe.

Konkrét javaslatok:

- A törvény előkészítés folyamatába kapcsolódjanak be a helyi szempontokat képviselő szakemberek és vezetők.
- A klímatudatosság növelése és az egészség védelme kapjon nagyobb hangsúlyt a törvényben.
- A helyi szintű kibocsátás csökkentésének ösztönzése segítheti a kitűzött célok megvalósítását.
- Az önkormányzatoknál folyó munka elősegítése érdekében fontos, hogy alkalmazzanak a klímaváltozáshoz is értő szakembereket.
- Minden önkormányzatnak legyen éves beszámolási kötelezettsége a klímaváltozást érintő feladatok helyi szintet érintő teljesítéséről.

Felhasznált források:

- Antal Z. L.** 2008. Klímabarát települések – elmélet és gyakorlat, Budapest, Pallas
- Átalakuló városok** In.: Lehet más a világ közösségi portal (<http://lmv.hu/atalakulo-varosok>)
- Betsill, M.M.** 2001. Mitigating climate change in US cities: Opportunities and obstacles. *Local Environment* 6, 393-406.
- Betsill, M.M. and H. Bulkeley** 2004. Transnational networks and global environmental governance: The Cities for Climate Protection program. *International Studies Quarterly* 48, 471-493.
- Betsill, M.M. and H. Bulkeley** 2006. Cities and the multilevel governance of global climate change. *Global Governance* 12, 141-159.
- Boda Zs.** 2004 Globális ökopolitika Budapest: Helikon
- Bulkeley, H.** 2000. Down to Earth: Local government and greenhouse policy in Australia. *Australian Geographer* 31, 289-308.
- Bulkeley, H. and M.M. Betsill** 2003. *Cities and Climate Change: Urban sustainability and global environmental governance*. London: Routledge.
- Bulkeley, H. and Kern, K.** 2006. Local government and the government of climate change in Germany and the UK. *Urban Studies* 43, 2237-2259.
- Climate Change The UK Programme** 2006 (2006 március)
- Collier, U. and Lofstedt, R.E.** 1997. Think globally, act locally? Local climate change and energy policies in Sweden and the UK. *Global Environmental Change* 7, 25-40.
- Csete M.** 2007. Klímaváltozás és a települések fenntarthatósága. „Klíma-21” Füzetek 51, 71-88.
- Faragó T.** 2007. A globális éghajlatváltozás veszélye és a nemzetközi együttműködés. *Külügyi Szemle* VI: évf. 1.szám 79-94.
- Éghajlatváltozás** 2007 Az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC) Negyedik Értékelő Jelentése. Budapest:KvVM
- Fleming, P.D. and P.H. Webber** 2004. Local and regional greenhouse gas management. *Energy Policy* 32, 761-771.
- Gáspár L.- Antal Z. L.** 2008. Települések üvegházhatású gáz kibocsátásának meghatározása. (In: Klímabarát települések – elmélet és gyakorlat, Budapest, 2008, Pallas)
- Holdren, J. and P.R. Ehrlich.** 1974. Human population and the global environment. *American Scientist* 62, 282-292.
- Hopkins, R.** 2008. The Transition Handbook From oil dependency to local resilience, Green Books Ltd, Foxhole, Darlington, Totnes, Devon
- IPCC** 2007a. *Climate Change 2007: Mitigation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- IPCC** 2007b. *Climate Change 2007: The Physical Science Basis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kapitány Á. – Kapitány G.** 2007: Túlélési stratégiák (Budapest, Kossuth Kiadó)
- Kousky, C. and S.H. Schneider** 2003. Global climate policy: Will cities lead the way? *Climate Policy* 3, 359-372.
- Lambright, W.H., S.A. Changnon and L.D.D. Harvey** 1996. Urban reactions to the global warming issue: Agenda setting in Toronto and Chicago. *Climatic Change* 34, 463-478.
- Láng I.** 2005 Időjárás és éghajlat: változás - hatás – válaszadás „Agro-21” Füzetek 43. szám
- Láng I.-Csete L.-Jolánkai M.** 2007: A globális klímaváltozás: hazai hatások és válaszok, A VAHAVA jelentés, Szakatudás Kiadó Ház, Budapest,.

- Láng I.** 2007 Csökkentés? Alkalmazkodás? Mindkettő? Társadalomkutatás
- Láng I.** 2008: Éghajlatváltozás és Biztonság (In: Klímabarát települések – elmélet és gyakorlat, Budapest, 2008, Pallas)
- Lindseth, G.** 2004. The Cities for Climate Protection Campaign (CCPC) and the framing of local climate policy. *Local Environment* 9, 325-336.
- Roper, T.** 2007. Melbourne: Csökkenő szén-dioxid kibocsátás. In: *A világ helyzete 2007: Városaink jövője*, 127-129. Budapest: Föld Napja Alapítvány.
- Slocum, R.** 2004. Consumer citizens and the Cities for Climate Protection Campaign. *Environment and Planning A* 36, 763-782.
- Smil, V.** 2003. *Energy at the Crossroads: Global Perspectives and Uncertainties*. Cambridge: MIT Press.
- Stern, P.C.** 2000. Toward a coherent theory of environmentally significant behavior. *Journal of Social Issues* 56, 407-424.
- Szirmai V.** 2005: A globális klímaváltozás lehetséges hazai társadalmi hatásai. – „AGRO 21” Füzetek, 2005. 44. pp. 18–24.
- Szirmai V.** 2005: Globális klímaváltozás és a társadalmi biztonság. – Magyar Tudomány, 166. 2005. 7. pp. 849–857.
- Takács-S. A.** 2008 A települési klímaprogramok nemzetközi tapasztalatai – tanulságok a hazai intézkedésekhez (In: Klímabarát települések – elmélet és gyakorlat, Budapest, Pallas)

1. sz. melléklet

FELHÍVÁS

- egy közös, helyi szintű éghajlatváltozási stratégia kidolgozására!

Az elmúlt években már nemcsak a híradásokból értesülhettünk az éghajlatváltozás következményeiről, hanem mi magunk is éreztük a társadalom életét is befolyásoló hatásait. A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia ez évi elfogadása is azt jelzi, hogy ezzel a kérdéssel nekünk, a városok és a falvak vezetőinek is, az eddigieknél komolyabban kell foglalkoznunk! Ezért fogalmaztuk meg ezt a felhívást, amelynek célja a közös, helyi szintű éghajlatváltozási programok kidolgozása és ezek megvalósításnak támogatása.

A tudományos előrejelzések az üvegházhatású gázok folytatódó növekvő kibocsátásával és a felmelegedés további – gyorsuló ütemű - növekedésével számolnak. Ez év nyarán jelent meg 13 tudományos akadémia közös állásfoglalása, amely a „G8+5 országok” vezetőit sürgeti, hogy tegyenek határozottabb lépéseket a várható kockázatok csökkentése és a ma már elkerülhetetlen alkalmazkodás érdekében is. „A klímaváltozás napjaink nyomasztó problémája. Ma már szükség van az alkalmazkodásra, a válaszdadás elmulasztása jelenetős kockázatokat hordoz.” - olvashatjuk az Állásfoglalásban Az Állásfoglalás felhívja figyelmet arra is, hogy további felmelegedésre számíthatunk, amely a társadalmak működőképességét is veszélyeztethetik. „A legsérülékenyebb területek a vízkészletek, az élelmiszer-ellátás, az egészség, a tengerparti települések és néhány ökoszisztéma... A széndioxid-koncentráció emelkedésével ezek a hatások egyre súlyosabbakká és kiterjedtebbekké válnak mind földrajzi, mind ágazati értelemben. **Az éghajlat stabilizálásához a kibocsátásokat fokozatosan a természetes nyelők nettó kapacitásának szintjéig kellene lecsökkenteni, ami kevesebb, mint fele a mai kibocsátásnak. Haladéktalan nagyléptékű kibocsátás-mérséklésre van tehát szükség.**” (Magyar Tudomány 2008/9)

Jól ismertek azok az erőfeszítések, amelyek nemzetközi és nemzeti szinten próbálják a kibocsátás csökkentését elérni, és az is, hogy ezek az erőfeszítések eddig nem érték el a várt eredményeket. **Ezért, mi, a Klímabarát Települések Szövetségét alapító és a Szövetség céljait támogató polgármesterek elhatároztuk, hogy a jövőben intenzívebben fogunk az éghajlatváltozás kérdésével foglalkozni.** Erre ösztönöz minket az is, hogy az ún. „extrém időjárási jelenségek” elsősorban a helyi közösségek életét zavarhatják meg, és a várható változásokra nekünk kell a legjobban felkészülnünk. Ezért úgy véljük, elkerülhetetlen, hogy minden településnek előbb-utóbb legyen saját éghajlatváltozási stratégiája, ugyanakkor e mellett szükség van a közösen megtehető lépések összehangolására is. Ezért egy olyan felhívást fogalmaztunk meg, amely az első lépése lehet egy közös, helyi szintű éghajlatváltozási stratégiának. A helyi szintű lépések megtételét és azok fontosságát a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia is szorgalmazza.

A célok megvalósítását elősegítő javaslatunk a következő:

Az éghajlatváltozási stratégiák egyik alapvető célkitűzése az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése. Ennek településenkénti pontos számítása azonban bonyolult feladat. Ezért mindazoknak, akik kezdeményezésünkkel egyetértenek, és azt támogatni kívánják, azt javasoljuk, hogy e számítás helyett egy egyszerűsített módszerrel azokat a mérőórákat használjuk erre a célra, amelyek a legkönnyebben hozzáférhetők. Ezek a villanyóra, a gázóra a vízóra és - ahol egyáltalán van - a távfűtésre felhasznált energia mennyiségét mérő „óra”. Ha sikerül ezen a négy területen csökkentéseket elérnünk, amely felhívásunkban az egyik fontos célja, akkor, ha nem is tudjuk meg pontosan, hogy mennyivel, de feltételezhetjük, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátását sikerült csökkentenünk.

Végső célunk az, hogy „a kibocsátásokat fokozatosan a természetes nyelők nettó kapacitásának szintjéig” csökkentsük le!

Ezek a lépések hozzájárulnak az egyes településeken a klímatudatosság növekedéséhez és az egyre fontosabbá váló alkalmazkodóképesség javításához is. Ez a javaslatunk nemcsak az éghajlatváltozás szempontjából fontos, hanem azért is, mert így a kiadások csökkentését is el lehet érni, amely szintén alapvető fontosságú minden önkormányzat és mindenki más számára. A kialakult pénzügyi helyzetben ennek jelentősége megnövekedett, amely további ösztönözést adhat a klímatudatos megoldások keresésére.

Mivel ez a javaslat egy helyi szintű, közös éghajlatváltozási stratégia első lépése, elsősorban azoknak az önkormányzatoknak a csatlakozására számítunk, amelyek már érdemi lépések megtételére is készek. Ezen kívül számítunk a helyi szinten tevékenykedő vállalatok, intézmények, civil szervezetek, helyi közösségek és végül a családok/háztartások támogatására is.

A beérkező adatok alapján számított, a kibocsátásra vonatkozó, eredményeket a Szövetség honlapján – www.klimabarát.hu – tesszük közzé. Mivel a kezdeményezés célja a települések közötti együttműködés erősítése, a településszintű adatokat összesítve hozzuk nyilvánosságra. (Természetesen a saját adataival, ettől függetlenül, mindenki saját maga rendelkezik.) Az összesített adatokon belül – az egyes résztvevők közötti jelentős különbségek miatt – a következő részletezettséggel közöljük a számított adatokat:

- településszintű összesített adatok esetén lakossági, közüzemi- és ipari fogyasztás szerint;
- vállalatoknál: nemzetközi vállalatok helyi részlegei, hazai nagy-, közép-, és kisvállalatok;
- intézmények (oktatási intézmények, könyvtárak, az önkormányzatok intézményei...);
- civil szervezetek és helyi közösségek (ebben az esetben a részvevő háztartások összesített adatait kérjük.);
- családok/háztartások.

Javasoljuk továbbá, hogy minden évben értékeljük ki az év során elért eredményeket a Klímabarát települések éves konferenciáján és vitassuk meg, a közös további lépések lehetőségeit. Ezen kívül a beérkezett adatok alapján számított értékeket minden negyedévben nyilvánosságra hozzuk, hogy az évközi változások is nyomon követhetők legyenek.

Mindenkit arra kérünk, aki e felhíváshoz csatlakozni fog, hogy küldje vissza felhívásunkat vagy a Szövetség címére elektronikus úton: szovetseg@klimabarát.hu vagy postán az Éghajlatváltozás Kutatóműhely címére: 1014 Budapest, Úri utca 49. és küldje el annak a leendő segítőnknek a nevét és elérhetőségeit, akit negyedévenként az adatok elküldi majd a honlapra.

Mind a négy részterületen (áram, gáz és víz, távfűtés), már számos jól kidolgozott megoldás hozzáférhető, amely a fogyasztás mérséklésében a segítségünkre lehet, de a Szövetség és az MTA Szociológia Kutatóintézetében működő Éghajlatváltozás Kutatóműhely a Szövetség honlapján a célok elérését segítő további javaslatokat tesz közzé. (Most az éghajlatváltozás miatt kiemelkedő jelentőségűvé vált víz védelmével és a víz takarékossgal foglalkozó kiadványt készítünk elő.) Ezen kívül számítunk az egyes településeken kidolgozott sajátos, egyedei és új megoldásokra is, amelyek más településeken is jól hasznosíthatók lehetnek. Ezek közzétételére szintén lehetőséget nyújt a Szövetség honlapja.

Bízunk abban, hogy ez a kezdeményezés hozzájárul ahhoz, hogy a helyi szintű éghajlatváltozási programok új lendületet kapjanak, és helyi szinten érdemi lépések történjenek.

Arra biztatunk mindenkit, aki a megfogalmazott célokkal egyetért, hogy kapcsolódjon be ebbe a programba, és keressük együtt - helyi szinten - a Föld és a társadalmak egyre súlyosabbá váló betegségeinek gyógymódját! Ebben segítségünkre lehet az, hogy a tudományos előrejelzésekből le-

vonható következtetések és a nemzetközi és a nemzeti szintű programok egyre határozottabban sürgetik az ehhez hasonló lépések megtételét, továbbá az is, hogy az éghajlatváltozás egyre erőteljesebbé váló „üzenetei” rádöbbentik az egy helyen lakó embereket arra, hogy a várható „extrém időjárási jelenségek” bekövetkezése esetén a közelükben lakó többi emberrel milyen erős szálak fűzik össze őket. Az ezt a különleges helyzetet felismerő közösségekben olyan lehetőség rejlik, amely képes a szükséges változások elindítására! Egy ilyen közösség képes lehet arra, hogy kialakítsa a társadalmi együttélés olyan új normáit, amelyek lehetővé teszik, hogy a Természet és a Társadalom közötti kapcsolat újra egészségessé váljon. A Föld országaiban évről évre nő azoknak a településeknek és helyi közösségeknek a száma, amelyek helyi szinten kezdtek hozzá a Föld „gyógyításához”. Felhívásunk ehhez az egyre kiterjedtebb nemzetközi tevékenységhez kapcsolódik abban a reményben, hogy a helyi kezdeményezések sokasága egymást is erősítve megtalálhatja e „betegség” gyógymódját.

Budapest, 2008. november 19.

2. sz. melléklet

A Tatabányai Klímakör bemutatkozása

A Tatabányai Klímakör április végén fogadta Ulrich Holzbaur Professzor Urat, aki Tatabánya német testvérvárosából Aalenből érkezett hozzánk. Bemutatta az ott működő Agenda 21 csoportot, ami a mi klímakörünkhöz hasonló, az ottani egyetem munkatársaiból és civil együttműködőkből szerveződött csoport. Sok tekintetben hasonlóak voltak a célkitűzések és az eredmények, és a miénkhez hasonló nehézségek is megfogalmazódtak. A német jogrendszer sokkal tágabb teret enged a klímabarát elképzeléseknek és a kisközösségek működtetésének, mint a magyar. Aalenben helyi „civil parlament” működik, amelynek véleményét a város politikusai is figyelembe veszik. Szerteágazó, környezetvédelmi témájú iskolai programrendszert működtetnek, az egyetem diákjai, mint kiváló humán erőforrás, folyamatosan jelen vannak a civilek mögött. Számunkra leginkább a helyi fizetőeszköz, a helyi piac működtetése és a helyi termelők segítése voltak mintaértékűek. Reméljük, hogy egyszer Tatabányán is sikerül elérni ehhez hasonló eredményeket, hiszen a Klímabarát települések csak úgy teljesíthetik a klímavédelemben vállalt vezető szerepüket, ha valamilyen szinten az önellátást és a helyi ellátó rendszerek függetlenítését is kiemelt feladatnak tekintik, és legalább megpróbálkoznak az ide vezető út alapköveinek letételével.

<http://www.klimakor.lapunk.hu/?modul=blog&a=26284>

A Tatabányai Klímakör kiemelt feladatának tekinti a helyi lakosság tájékoztatását és az érdeklődők bevonását minden olyan akcióba, amely a klímaváltozással vagy a klímavédelemmel, akár csak közvetetten is kapcsolatba hozható. Honlapunkon az idei nyár várható időjárásáról kérdeztük látogatóinkat, ahol kiderült, hogy a legtöbben forró – száraz nyártól, ill. szélsőséges időjárású hónapoktól tartanak leginkább. A szavazás modulban arra is lehetett voksolni, hogy a klímakör milyen célirányos tevékenységet folytasson a jövőben. A legtöbben saját programokat és lakossági tájékoztató akciókat várnak tőlünk. Nem reprezentatív felmérésünk eredménye szerint népszerű lenne a „használtáru cserepiac” és a helyi termelőknek lehetőséget adó „helyi piac” szervezése is. Sajnos ennek megvalósításában, akár csak a telekocsi programok esetében tapasztalhattuk korábban, a magyar jogszabályok egyáltalán nem rugalmasak, főleg az adózás szabályrendszere lehetetleníti el, hogy törvényes keretek között kerülhessenek kivitelezésre ilyen akciók. Szeretnénk az illetékes kormányhivatal figyelmét is felhívni erre az ellentmondásra, hiszen a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia célrendszere sok esetben ellentmondásokat rejt a jelenleg érvényben lévő jogszabályokkal, tehát a jelenleg rendelkezésre álló eszközrendszerrel és módszerekkel szemben. Amíg a rendelkezésre álló feltételek és keretek kifejezetten a további romboló tevékenységeknek adnak zöld utat, vagy éppen az egy helyben evickélést részesítik előnyben, nincs értelme klímavédelemről beszélni, hiszen a komolyabb lépések megtételéhez egy tisztán átlátható jogi háttér – akár települési szintű – és az annak alapján működtethető új gazdasági ellátó- és szociális rendszer megalkotása elengedhetetlen.

A téli hónapokban – kísérleti jelleggel – megkezdtük a Kertvárosi Lakótelep tömbházaiban élő emberek tájékoztatását plakátokon, mert az internet-kapcsolattal nem rendelkező lakosság körébe is el szeretnénk juttatni információinkat. Ennek kivitelezésében egy helyi házkezelő, a Larix Kft., és a közeli Körösi Csoma Sándor Általános Iskolában tanuló diák tagjaink segédkeztek. A téli szóróanyag az általános tájékoztatáson és elérhetőségeink megadásán kívül az energiatakarékos szellőztetés technikájának népszerűsítésére, és a hőszigetelés, nyílászárók szigetelésének fontosságára fókuszált. <http://www.tatabanya.polgarinfo.hu/modules.php?name=News&file=article&sid=1403>

Mivel tavasszal Európa szerte a tavalyi állományhoz képest csak töredéke érkezett vissza a fecskéknek, jelenleg a fecskefészkek védelmére, a fészkelő és költő madarak fontosságára és segítésére buzdító témát jelenítettünk meg. A fecskeállomány pusztulása közvetlenül is összefügg a klímaváltozással (tavalyi nyár végén váratlanul jött hideg idő), így a téma megjelenítése honlapunk aktualitásaihoz is bekerült. <http://www.klimakor.lapunk.hu/?modul=blog&a=27766>

Április 22-én, a Föld napján sikerült ténylegesen önálló jogi szervezetté avanszálódnunk, ugyanis ezen a napon kelt életre a 2009. január 08-ai alapítású Egyesületünk adószáma és bankszámlaszáma. Elkészült a Tatabányai Klímakör 100 szavas bemutatkozása és új tagsági kártyáink.

<http://www.klimakor.lapunk.hu/?modul=blog&a=27345>

Az ózonréteg elvékonyodása, az egyre erősebbé és veszélyesebbé váló UV-sugárzás közvetlen ok – okozati összefüggésbe nem hozható a klímaváltozással, ill. a globális felmelegedéssel, az üvegházhatással, de a hazánkat is érintő, nyári hónapokban várhatóan egyre többször jelentkező forró – száraz periódusok, és az ezekkel járó erős napsütés közvetett úton mégis aktuálissá tette számunkra ennek a témának a megjelenítését is. A Komárom-Esztergom Megyei Polgári Védelemi Egyesülettel együttműködési szerződést kötöttünk, így a tőlük kapott támogatás segítségével több ezer példányban sikerült az MTA – Vöröskereszt részére korábban létrehozott, főként gyerekeknek szóló „Biztonságos napozás” című kiadványt sokszorosítani, majd helyi orvosi rendelőkbe, iskolákba szóróanyagként eljuttatni. A legnagyobb eredmény mégis az volt, amikor a füzetekből készült 6 oldalas nagytípusú kivonatot kihelyezhettük az újonnan felavatott tatabányai Gyémánt Élmenyfürdőbe, ahol ennek segítségével a helyi fürdőzők és napozni vágyók már nemcsak az UV-riadó fokozatairól, hanem a konkrét veszélyekről és egyéni védekezési lehetőségekről is tájékozódhatnak. Honlapunkról közvetlenül elérhetővé tettük az Országos Meteorológiai Szolgálat UV riasztását és UV térképét.

A város részéről elkezdődött a „kistérségi önkéntes karbon-semlegesítő program” kidolgozása. A megvalósítás során a Klímakör véleményét is várják majd. Csatlakoztunk a korábban rendezett „Diák Biológus Napokhoz” a tatabányai Bárdos Gimnáziumban

<http://www.klimakor.lapunk.hu/?modul=blog&a=25790>,

ill. megjelentünk a „Nyitott Kapuk” rendezvénysorozaton, most pedig készülünk a „Környezetvédelmi világnap” rendezvényére és a helyi „Civil napokra”. Sajnos hiábavalónak tűnő próbálkozásunk is akadt, kudarcforrásként a helyi tömegközlekedés színvonalát kell megemlítenünk.

<http://www.klimakor.lapunk.hu/?modul=blog&a=26557>

Időközben még a budapesti Védegylet által szervezett KÖR-fesztre is eljutottunk, ahol kerekasztal beszélgetés keretei között mutatkoztunk be, ill. segédkeztünk az idei évre tervezett „Klímaémbresztő filmhét” előkészítési munkáiban. Örömmel üdvözlöttük a Katasztrófavédelmi Tudományos Egyesület és a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosa irodájának megkereséseit.

A Hulladék Munkaszövetség nulla-hulladék kampányát is igyekeztünk lehetőségeinkhez mérten felkarolni, az illegális hulladéklerakók felszámolására megállapodtunk a helyi Tájak Emberek Környezet Egyesülettel. <http://www.klimakor.lapunk.hu/?modul=blog&a=27941>

A HuMuSz hírleveleit – a Klímabarát hírlevelekhez hasonlóan – honlapunk aktualitásai között folyamatosan meg fogjuk jeleníteni. Szeretnénk, ha az egyre növekvő külső és belső elvárásoknak más civil szervezetekkel együttműködve maradéktalanul meg tudnánk felelni. Klímakörünk feladatát és felelősségét abban látjuk, hogy a város által létrehozott dokumentumokat (klímastratégia, hőség- és UV riadó) meg tudjuk –e tölteni a lakosság számára is érthető és hasznos tartalommal?

Tatabánya, 2009. 05. 25.

Horváth Csongor

<http://www.klimakor.lapunk.hu>
tbklimakor@freemail.hu

3. sz. melléklet

A Pomázi Klímakör bemutatkozása

Csoportunk formáját tekintve baráti társaság, nem vagyunk megalakított egyesület, vagy bármiféle jogi személyiség. Hivatalos kapcsolatainkban a Pomázi Kulturális és Környezetvédelmi Egyesület segítségével jelenünk meg, amelynek Mécs Gábor az elnöke.

Mi a csoport célja? Az, hogy megkeressük azokat a lehetőségeket, amelyek helyileg meg lehet tenni a klímavédelem érdekében. (Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan).

Mik ezek? Például a helyi és helyközi gépjármű közlekedés helyett a tömegközlekedés, a gyalogos közlekedés támogatása. Ehhez kapcsolódó nagysikerű programunk volt a Csobánka felé vezető jövőbeni kerékpárút közös kerékpározással való kijelölése, a sajtóban való megjelenítése.

Képek:

<http://picasaweb.google.com/radnay/KerekparutKijeloloTura20090425PomaziKlimakor?authkey=Gv1sRgCNySsbualfeRYQ&feat=directlink>

A víz napja konferencia megrendezése, amelyen tudományos színvonalú előadások hangzottak el a Kóruskastély termében, helyi sajtóeseménnyé vált. <http://www.klimabarát.hu/node/48>

A Föld Napja játékos esemény, vetélkedő megrendezése a jövő generációja számára Mátyás Király Általános Iskolában.

<http://picasaweb.google.com/radnay/AFoldNapja2008Aprilis18AnPomazonAMatyasKiralYAltalanoIskolaban?authkey=Gv1sRgCL7JuNuOwZ7aBA&feat=directlink>

Legutóbbi hétvégén a Dera belvárosi lehetséges, a pomázi integrált városfejlesztési stratégiában is szereplő hídjai helyét tekintettük meg. Ezzel szintén az a célunk, hogy a várost gyalogosan átjárhatóvá tegyük, ne kényszerítsük autóba azokat, akik az város igazgatási központjából új lakóövezetbe, vagy egyszerűen a postára, vagy a művelődési házba tartanak.

<http://picasaweb.google.com/radnay/PomaziHidseta20090523PiacTernel?authkey=Gv1sRgCMro7b-tteb0uwE&feat=directlink>

Faültetési akciókat kezdeményezünk, illetve csatlakozunk más helyi civil szervezetek hasonló akcióihoz. Ez össze volt legutóbb kötve a fenti kerékpáros eseménnyel. Pomázon civil szervezetekkel szeretnénk a kapcsolatokat minél jobban kiépíteni, általában is támogatjuk a civil hálózatok erősítését, amelyekre csak is valamilyen konkrét közös programok, események adhatnak alkalmat. Jó lenne, ha lenne pomázi turista klub, kerékpáros klub stb. Sok nem pomázi szervezettel vagyunk kapcsolatban. Például a Védegyelet Dera projektje (erről majd máskor bővebben) egybeesik törekvéseinkkel.

A klímaváltozás kellemetlen és veszélyes következménye (lesz?) a szélsőséges csapadékeloszlás, az árvízveszély, emiatt is szeretnénk, ha a Dera "rendben lenne", nem ismétlődne meg a 10 évvel ezelőtti árvíz.

Az önkormányzat részéről Vicsi László polgármester úr és Kósa Anikó asszony az illetékes bizottság elnöke a helyi klímavédelem ügyének legnagyobb támogatói. Így volt lehetséges az, hogy városunk tagja lett a klímabarát települések példamutató csoportjának, az, hogy az iskolákban klímatudatos környezetvédelmi oktatási nevelési tevékenység folyik, ami az igazi reményünk lehet.

Radnay József, a Pomázi Klímakör tagja

4. sz. melléklet

Megalakult az első magyarországi Klímabarát körzet

Megalakult az első magyarországi Klímabarát körzet. Hét település írta alá a szándéknyilatkozatot, miszerint különböző programokkal felhívják a figyelmet a klímaváltozásra. A rendezvényen Jane Goodall, ENSZ nagykövet is részt vett. A világhírű főemlőskutató nevét elsősorban a csimpánzokkal végzett kutatásai miatt ismerhette meg a világ.

Az állat- és természetvédelem egyik legismertebb aktivistája évente 300 napot utazik. Jane Goodall negyedszer járt Magyarországon. Programja során Albertirsára is ellátogatott. A klímaváltozás ellen küzdő települések konferenciájának vendégeként többszáz gyermek előtt beszélt a környezetvédelem fontosságáról. Jane Goodall először akkor került a figyelem középpontjába, amikor 1960-ban etológusként a Gombei őserdőbe költözött. A csimpánzok viselkedését tanulmányozta és elsőként bebizonyította, hogy az emberszabású majmok is használnak eszközöket, és az emberekhez hasonló az érzelmi világuk. Munkássága révén ENSZ nagykövetté választották. Goodall szinte egész életét annak szentelte, hogy felhívja az emberek figyelmét: óvják környezetünket, ne használjunk feleslegesen energiát és csökkentsék a szén-dioxid kibocsátást. Rügyek és gyökerek elnevezésű környezetvédelmi programjához már több millióan csatlakoztak a világon, de még ez is kevés.

DR. JANE GOODALL : Sohasem fogom megérni céljaim teljes beteljesülését, mert egy attitűdváltásra van szükség az emberek életében és ez hosszú időt vesz igénybe. A Rügyek és gyökerek programunkon keresztül vannak olyan gyermekek, akik szüleiket, testvéreiket, nagyszüleiket megnyerik a célnak, megváltoztatják a gondolkodásukat, csatlakoznak és szinte minden nap egy új csoport csatlakozik.

Magyarországon 2007 év végén jött létre a Klímabarát Mozgalom, amelyhez kezdetben 5 település csatlakozott. A szövetség tagsága az elmúlt években tovább bővült és mostanra megalakult az első klímabarát körzet. A hétvégén Káva, Pánd, Pilis, Tápióbecske, Tápiószentmárton, Farnos és Albertirsa polgármestere írta alá a szándéknyilatkozatot, amely szerint a jövőben közös ismeretterjesztő, informális rendezvényekkel hívják fel a klímaváltozásra. Ezenkívül pedig a klímabarát iskolaprogramhoz is több szlovák és magyar iskola csatlakozott. Az intézmények vezetői aláírásukkal vállalták, hogy a gyerekek oktatásában az eddigieknél is nagyobb hangsúlyt fektetnek a környezetvédelemre.

FAZEKAS LÁSZLÓ, polgármester, Albertirsa: Két aláírás történt, azt jelenti mindez, hogy az önkormányzatok sok-sok általános iskola is feladatot vállalt, márpedig úgy vélem, hogy ahol megnő a felelősök száma, ott nagyobb az esély az eredményre is, bízom benne, hogy ezt segíti ez a két aláírási ceremónia, mely mérföldkő a számunkra.

A magyarországi klímabarát mozgalom egyik alapítója, Pintér Sándor, aki évek óta rendíthetetlenül küzd azért, hogy minél több település felismerje az ügy fontosságát.

PINTÉR SÁNDOR: Falakba nem ütköztem, egy dolog, ami mindig gond, a meggyőzés, hiszen nincs sem érdek, sem kényszer, hogy ehhez a mozgalomhoz csatlakozzanak, csupán a hit. Pintér Sándor örömét fejezte ki, amiért nem hiábavaló az erőfeszítése, hiszen több község és város akar csatlakozni a klímabarát mozgalomhoz. A rendezvény zárásaként a pilisi általános iskola névadója, Gubányi Lajos tiszteletére emléktáblát avattak.

(Forrás: Ceglédi Városi Televízió, 2009. május 18.)